

Obravnava tveganega in škodljivega pitja alkohola v zdravstvenih domovih in centrih za socialno delo

- RAZVOJ MODELA OBRAVNAVE -

Mag. Tadeja Hočevar, Nacionalni inštitut za javno zdravje
Štefan Lepoša, Center za socialno delo LJ Vič-Rudnik

Nacionalna konferenca o alkoholni politiki
Ljubljana, januar 2015

I IZHODIŠČA

- BREME ALKOHOLA
- NEOSVEŠČENOST STROKE O PROBLEMU TVEGANEGA IN ŠKODLJIVEGA PITJA ALKOHOLA (T&ŠpA)
- NEOSVEŠČENOST DRUGIH ČLANOV SKUPNOSTI O PROBLEMU T&ŠpA, predvsem neosveščenost POSAMEZNIKA
- POTREBA PO INTERDISCIPLINARNI CELOSTNI OBRAVNAVI T&ŠpA
- SISTEMSKA NEUREJENOST

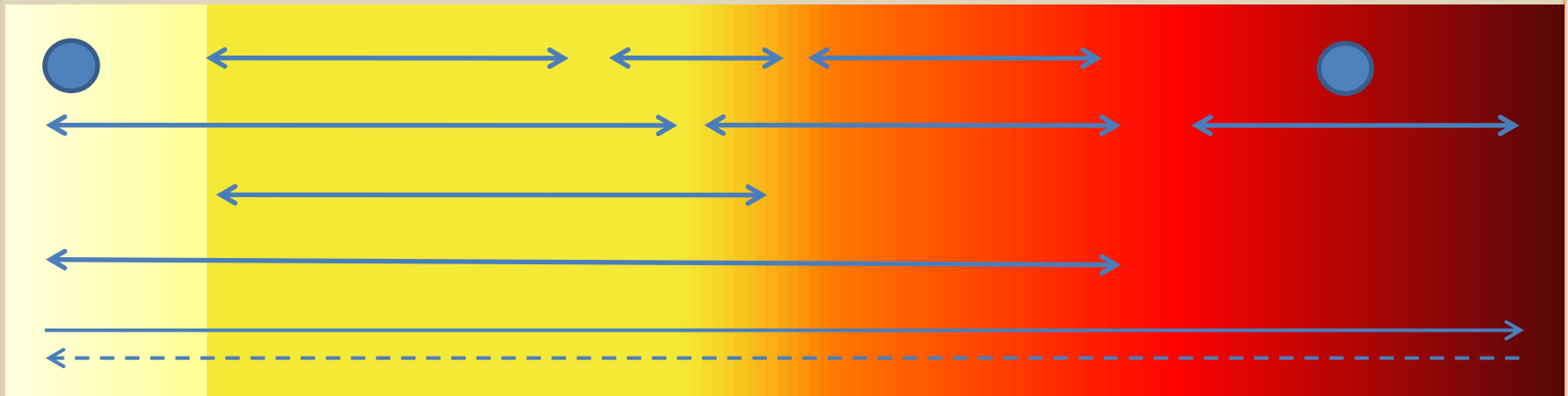
II RAZVOJ VSEBIN

- Razvoj modela interdisciplinarne celostne obravnave (ICO) T&ŠpA
- Razvoj izobraževalnih modulov za ICO T&ŠpA
- Izvajanje pilotov izobraževanj na regijski ravni v 2014
- Predstavitev modela v publikaciji
- Izvajanje pilotov interdisciplinarnih timov v treh ZD v 2015

Kaj je T&ŠpA?

- “Kdor ne pije, ni Sloven’c” vs stigmatizacija sindroma odvisnosti od alkohola (SOA)
- Kontinuum (odnosa do) pitja alkohola

abstinenca < z vidika zdravja še sprejemljive količine in načini pitja alkohola < **tvegano < škodljivo pitje alkohola** < sindrom odvisnosti od alkohola

Enote alkohola

Ena enota oz. standardna **merica** alkoholne pijače vsebuje približno **10 gramov** čistega alkohola

Vir: Kolšek M (2011). Ali vem pri čem sem s svojim ...? Za ljudi, ki pijejo tvegano ali škodljivo. Ljubljana: IVZ RS.

Meje manj tveganega pitja alkohola*

Dan/teden

Ne več kot 2 merici/dan
Ne več kot 14 meric/teden

Ne več kot 1 merica/dan
Ne več kot 7 meric/teden

Priložnost

Ne več kot 5 meric ob priložnosti

Ne več kot 3 merice ob priložnosti

Ob vsem tem naj bi bili en dan v tednu povsem brez alkohola.

* Zdravi odrasli; ne velja za otroke in mladostnike, nosečnice in doječe matere, poklicne voznike, bolne ...

Strokovni tim za obravnavo T&ŠpA

➤ ZDRAVSTVENI SISTEM /ZD

zdravnik, spec. druž med. (ZDM),

dipl. med. s. v RADM

izvajalci svetovanja za zdrav življenjski slog v ZVC

➤ SOCIALNI SISTEM/CSD

izvajalci socialnega varstva v CSD

dipl. med. s. v patronažnem varstvu (PS)

- zdravnik, spec. psih., alkohololog
- zdravnik, spec. ginekolog
- zdravniki drugih specialnosti (MDPŠ, urgentna medicina ...)
- izvajalci rehabilitacijskih programov za voznike prekrškarje zaradi VVA

- izvajalci na Zavodu RS za zaposlovanje

- Izvajalci NV programov za pomoč pri SOA (AA, KZA, AI-Anon, ...)

Obravnava T&ŠpA v zdravstvenem domu

*Ciljne skupine: - osebe, ki T&ŠpA
- (odrasli) svojci oseb, ki T&ŠpA*

<u>I ODKRIVANJE</u>	ZDM	DMS v RADM	ZVC	PS
<u>II SVETOVANJE</u>	ZDM	DMS v RADM	ZVC	PS
<u>III SPREMLJANJE</u>	ZDM	DMS v RADM	ZVC	PS
<u>IV NAPOTITEV DRUGAM</u>	ZDM	DMS v RADM	ZVC	PS

*- glede na dogovor v strokovnem timu
- glede na želje obravnavanega*

Obravnava v primeru (suma na) SOA
*DMS v RADM, ZVC, PS → ZDM → Z, spec. psih., drugi spec.
→ AA, KZA, Al-Amon
→ CSD*

I ODKRIVANJE T&Špa v ZD

PRIPOMOČKI

➤ Vprašalnik AUDIT-C

ZDM, DMS v RADM, PS, ZVC

1. Kako pogosto ste v zadnjih 12 mesecih pili pijače, ki vsebujejo alkohol ?

nikoli (0 točk)	1-x na mesec ali manj (1 točka)	2-4 krat na mesec (2 točki)	2-3 krat na teden (3 točke)	4 ali večkrat na teden (4 točke)
--------------------	------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------

2. Koliko meric pijače, ki vsebuje alkohol, ste v zadnjih 12 mesecih ponavadi popili takrat, kadar ste pili ?

0 do 1 merico (0 točk)	2 merici (1 točka)	3 ali 4 merice (2 točki)	5 do 6 meric (3 točke)	7 ali več meric (4 točke)
---------------------------	-----------------------	-----------------------------	---------------------------	------------------------------

3. Kako pogosto se je v zadnjih 12 mesecih zgodilo, da ste popili – MOŠKI: 6 ali več meric – ŽENSKE: 4 ali več meric ob eni priložnosti?

nikoli (0 točk)	1-x na mesec ali manj (1 točka)	2-4 krat na mesec (2 točki)	2-3 krat na teden (3 točke)	4 ali večkrat na teden (4 točke)
--------------------	------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------

Če je vsota točk iz treh vprašanj za moške 6 ali več, za ženske pa 5 ali več, se šteje, da je test pozitiven in mora zdravnik z dodatnimi vprašanji ugotoviti, kakšno je pitje.

➤ Kontekstualizacija!

➤ Vprašalnik AUDIT-10

ZDM, DMS v RADM, PS, ZVC

AUDIT C + :

4. Kako pogosto se vam je v zadnjih 12 mesecih zgodilo, da potem, ko ste enkrat začeli piti, niste mogli prenehati s pitjem?

nikoli (0 točk)	1-x na mesec ali manj (1 točka)	2-4 krat na mesec (2 točki)	2-3 krat na teden (3 točke)	4 ali večkrat na teden (4 točke)
--------------------	------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------

5. Kako pogosto se vam je v zadnjih 12 mesecih zgodilo, da zaradi pitja niste mogli opraviti tistega, kar se je od vas pričakovalo?

nikoli (0 točk)	1-x na mesec ali manj (1 točka)	2-4 krat na mesec (2 točki)	2-3 krat na teden (3 točke)	4 ali večkrat na teden (4 točke)
--------------------	------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------

6. Kako pogosto se vam je v zadnjih 12 mesecih zgodilo, da ste potrebovali alkoholno pijačo že zjutraj, da bi si z njo opomogli po prekomernem pitju prejšnjega dne?

nikoli (0 točk)	1-x na mesec ali manj (1 točka)	2-4 krat na mesec (2 točki)	2-3 krat na teden (3 točke)	4 ali večkrat na teden (4 točke)
--------------------	------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------

7. Kako pogosto se vam je v zadnjih 12 mesecih zgodilo, da vas je po pitju pekla vest ali pa ste imeli občutke krivde zaradi pitja?

nikoli (0 točk)	1-x na mesec ali manj (1 točka)	2-4 krat na mesec (2 točkii)	2-3 krat na teden (3 točke)	4 ali večkrat na teden (4 točke)
--------------------	------------------------------------	---------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------

8. Kako pogosto v zadnjih 12 mesecih se niste mogli spomniti, kaj se je zgodilo prejšnji večer, ker ste takrat preveč pili?

nikoli (0 točk)	1-x na mesec ali manj (1 točka)	2-4 krat na mesec (2 točki)	2-3 krat na teden (3 točke)	4 ali večkrat na teden (4 točke)
--------------------	------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------

9. Ali je bil zaradi vašega pitja kdo poškodovan (vi sami ali kdo drug)?

Ne (0 točk)	Da, vendar ne v zadnjem letu (2 točki)	Da, v zadnjem letu (4 točke)
----------------	---	---------------------------------

10. Je bil kak vaš sorodnik, prijatelj, zdravnik ali drugi zdravstveni delavec že kdaj zaskrbljen zaradi vašega pitja ali vam predlagal, da bi pili manj?

Ne (0 točk)	Da, vendar ne v zadnjem letu (2 točki)	Da, v zadnjem letu (4 točke)
----------------	---	---------------------------------

II SVETOVANJE za opuščanje T&ŠpA

➤ **Kratek nasvet**

➤ **Strukturiran kratek nasvet**

➤ **Svetovanje za spremembo vedenja 5x15**

❖ *Princip spreminjanja vedenja po transteoretičnem modelu (Prochaska&DiClemente)*

➤ *Elementi motivacijskega pogovora:*

Usmerjenost v človeka

Pogajanje

Aktivno poslušanje

Ugotavljanje in podpora za pripravljenosti pacienta
(pomembnost in zmožnost opustitve)

III SPREMLJANJE procesa opuščanja T&ŠpA

- V primeru nepitja in manj TpA: na 5 let
- V primeru T&ŠpA :
po 1 mescu, po 6 mes, po 1 letu, na pet let
oz po dogovoru

IV NAPOTITEV drugam

- *pacient bi želel pomoč drugje*
- s strokovnega vidika je ustrezno, da se pacienta usmeri drugam
- *gre za svojca osebe, ki ima težave z alkoholom*

VLOGA CSD pri odkrivanju in obravnavi T&ŠpA

- v RS je 62 CSD
- CSD izvajajo naloge po zakonu, javna pooblastila (okoli 50 zakonov)
- na drugi strani CSD izvajajo socialno varstvene storitve (prostovoljna odločitev uporabnika)
- s problematiko T&ŠpA se CSD srečujejo na vseh področjih svojega dela z uporabniki (po ocena z okoli 70%)
- od pristopa strokovnjaka je odvisno vse nadaljnje delo oz. uspešnost reševanje stisk uporabnikov

I PREPOZNAVANJE T&ŠpA

- Odkrivanje in priprava: na vseh področjih strokovnega dela CSD (področje varstva otrok in družine, varstva odraslih in uveljavljanja pravic iz javnih sredstev in PSP)

II NAPOTITEV OZ. USMERITEV V SVS-PSP

- Vsi strokovni delavci na CSD, ki ugotovijo T&ŠPA
- Pomen motiviranja uporabnika za svetovanje za opustitev T&ŠpA

III OSEBNA POMOČ S SVETOVANJEM za opustitev T&ŠpA

- strokovnjak, ki obravnava T&ŠpA: - pomoč in motivacija
- urejanje, svetovanje in spremljanje
- rehabilitacija

CILJNI UPORABNIKI pri obravnavi T&ŠpA

- ❖ svojci osebe, ki T/ŠpA
- ❖ oseba, ki T/ŠpA
- ❖ otroci osebe, ki T/ŠpA
- ❖ otroci/mladostniki, ki T/ŠpA

➤ Sodelovanje z mrežo uporabnika!

UČINKOVITA VPRAŠANJA za odkrivanje T&ŠpA

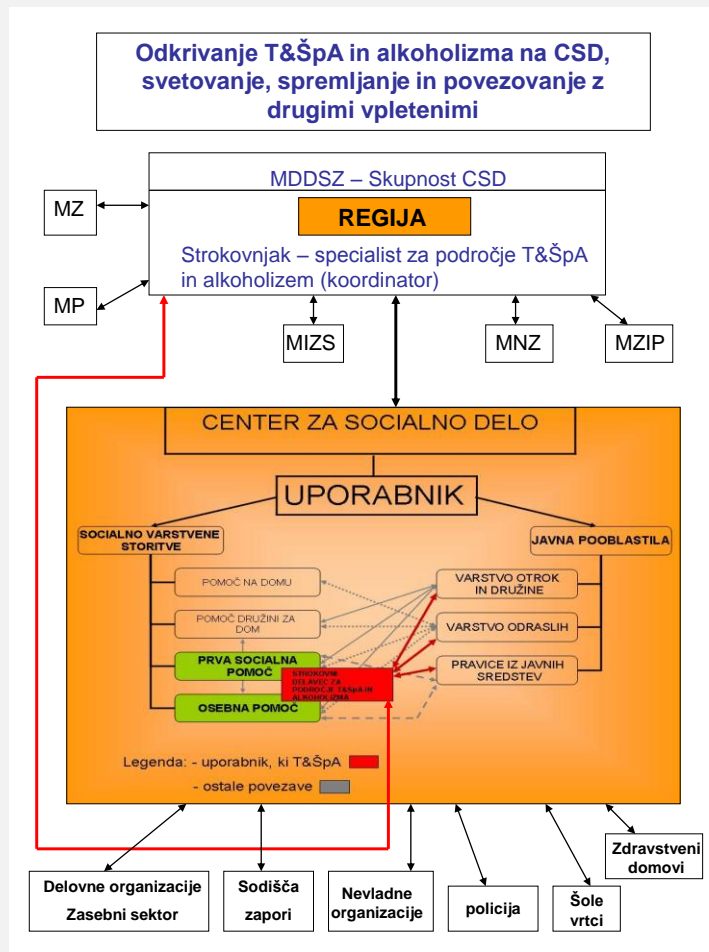
Partner oz oseba, ki ŠpA

- Vaš oz. partnerjev do alkohola
- Kako je bilo v začetku vajine zveze
- Kdaj ste začeli opazati povzročeno škodo zaradi alkohola
- Je imel partner že težave v prometu zaradi pitja alkohola
- Ali je partner nezaposlen in zakaj
- Ali ima težave v službi zaradi alkohola oz je zaradi tega že kdaj izgubil službo
- Ali ima zaradi pitja zdravstvene težave
- Kako je z vajinim odnosom zaradi T&ŠpA?
- Kakšen je starševski odnos zaradi T&ŠpA?
- Kdo ima za otroke večjo skrb, v teh dneh in kako je bilo včasih
- Se T&ŠpA odraža na otrocih, kako? ...

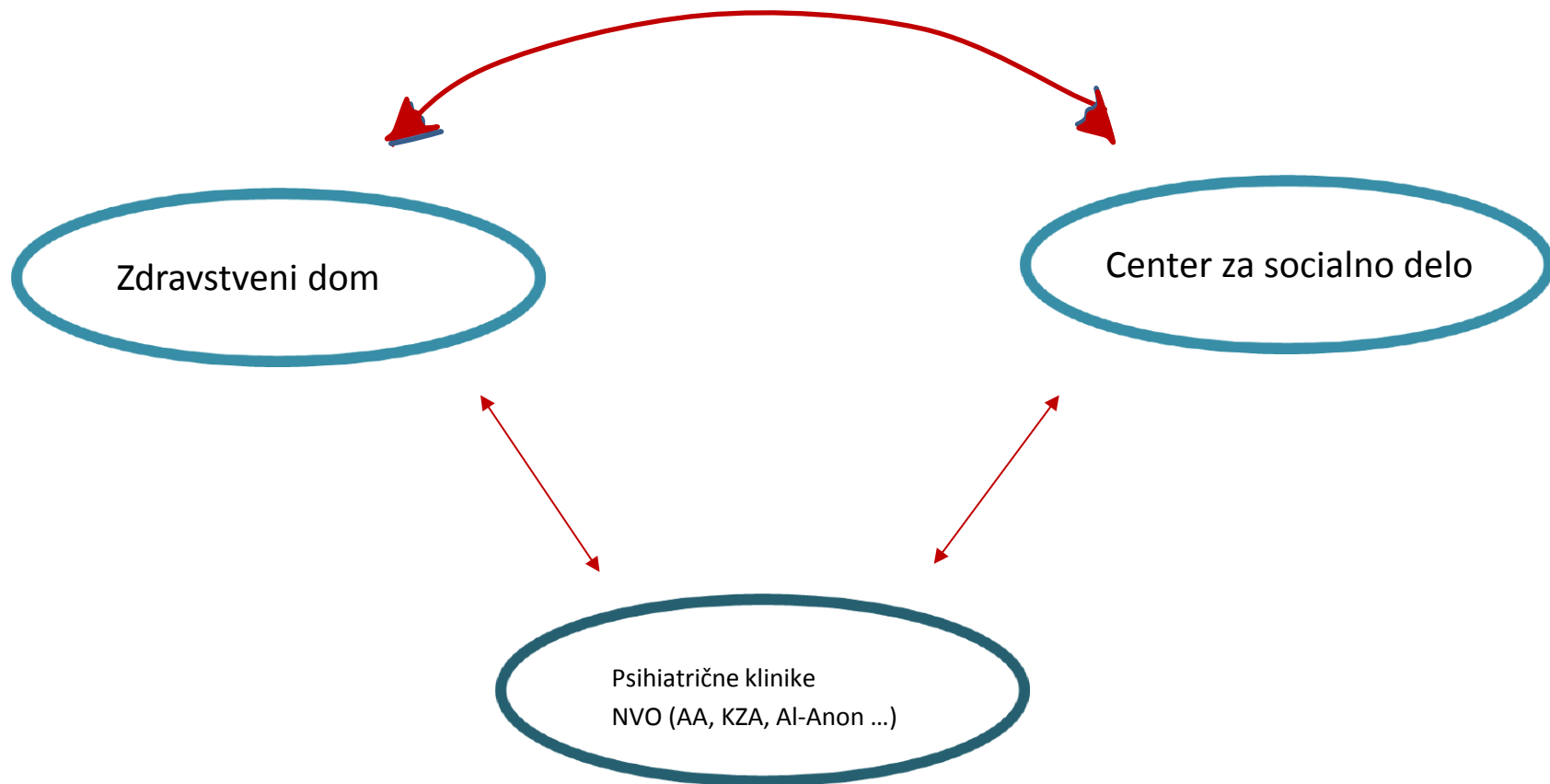
Otroci osebe, ki ŠpA

- Kakšen imaš odnos z mamo, očetom?
- Opažaš med staršema konflikte zaradi pitja, nasilje?
- Ali se starš do tebe obnaša drugače, kadar, pije, kot sicer, ali te to moti? ...

Pot uporabnika v mreži CSD

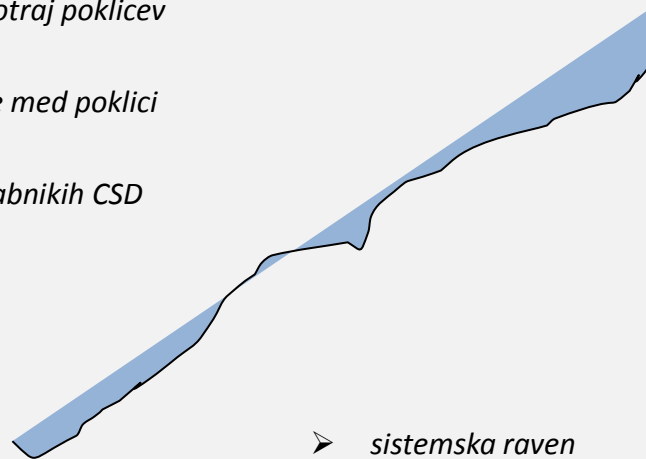
Povezovanje in sodelovanje zdravstvene in socialne stroke

IV Zaključek

- *vzpostavitev protokolov znotraj poklicev*
- *povezovanje in sodelovanje med poklici*
- *odkrivanje T&ŠpA pri uporabnikih CSD*

➤ *sistemska raven*

➤ *delovanje na vseh nivojih družbe oz. s strani vseh članov skupnosti, z različnih vidikov posameznika in njegovih bližnjih*

Zahvala sodelavcem na nalogi:

Vodji projekta: Jožica Maučec Zakotnik, NIJZ

Sodelavcem pri projektu:

NIJZ

mag. Alenka Tančič Grum, Nataša Sedlar, dr. Maja Zorko, mag. Marjetka Hovnik Keršmanc, Sanja Vrbovšek, Breda Čuš, Darinka Zavrl Džananović, Nuša Konec Juričič, Pia Vračko.

Zunanji sodelavci

prim. prof. dr. Marko Kolšek, UNI LJ MF, Erika Povšnar, ZD ZVC Kranj, Martina Horvat, ZD Murska Sobota, Nataša Medved, ZD Kranj, prim. dr. Jana Govc Eržen, ZD Kranj, prof. dr. Vlasta Zabukovec, UNI LJ FF, doc. dr. Maja Rus Makovec, Psihiatrična klinika Ljubljana, član Anonimnih alkoholikov, članica AI-Anon*, Breda Žalec Lepoša CSD LJ Vič-Rudnik*, Sava Rant Hafner, OZG Kranj*.

NIJZ sodelavcem z območnih enot, za organizacijsko in tehnično pomoč pri izvajanju izobraževanj:

Živa Žerjal (OE KP), Irena Jerič, Ivana Mis (OE NG), Doroteja Ribič, Katarina Hočevnar (OE NM), Jadranka Jovanović, Jasmina Papić, Zdenka Verban-Buzeti (OE MS), Olivera Stanojević Jerković, Metka Krebs, Jasmina Vrečko (OE MB), Nuša Konec Juričič, Marjeta Peperko (OE CE), Rok Zaletel (OE LJ), Marjetka Hovnik Keršmanc, Simona Kiphut (OE KR).

*naknadno sodelovanje pri nalogah projekta

Hvala za pozornost.

tadeja.hocevar@nijz.si
breda.stefan@gmail.com

